

DE NOORD-BRABANDER

Staat- en Letterkundig Dagblad.

ABONNEMENTS. PRIJS

Voor de Stad . . . f. 12.
Franco per post. . . 14.

(Verschijnende driemaal in de week: Dingsdag, Donderdag en Zaterdag)

ADVERTENTIE.

15 cents de regel
behalve 35 cents zegel

Naauwelijks eenige dagen hebben de Kamers der Staten-Generaal zitting gehouden, of zij zijn tot in de maand februarij aanstaande uiteengegaan, zonder het minste gerucht. Eene lange vacantie voorwaart, welke aan de leden voorzeker een groot gemak bezorgt, maar, maar ons inzien, zeer weinig bevorderlijk is voor het welzijn van 's lands belangen. Wij weten wel, dat de benoeming van eenen minister van binnenlandsche zaken korte dagen voor de opening der zitting, en de ziekte van den minister van financiën de werkzaamheden dezer twee departementen hebben moeten vertragen; doch het eerste dier toevallen biedt weinig troost aan voor de behartigers van het algemeen welzijn en het tweede is een ongeluk, waarvan men de gevolgen wel dragen moet; maar het blijft niettemin waar, dat een land dat geen en zieke ministers heeft, een ongelukkig land mag genoemd worden.

Inderdaad, wat moet het gevolg zijn van het verlies van den kostbaren tijd, welke de Vertegenwoordigers in hunne haardsteden gaan doorbrengen? In het voorjaar zullen wellicht al de wetsontwerpen *d'assemblée* worden ingezonden, en deze zullen alsdan met overhaasting en verwarring onderzocht, behandeld en wellicht aangenomen worden. En welke wetten? De meeste zijn van het hoogste gewigt; wij noemen slechts het wetboek van strafregt en de tweejarige begroting. Een van beiden is zeker, of er zal weinig of niets in deze zitting afgedaan worden, of het vele zal slecht worden afgedaan. Keus voor keus wenschen wij het eerste.

Wij hopen dat de Vertegenwoordigers uit de haren aangeboden wetsontwerpen diegenen zullen kiezen, welke geen uitstel kunnen lijden en aan dezelve al hunne zorgen en oplettendheid zullen besteden zonder zich te bekommeren over hetgeen alsdan onafgedaan zal moeten blijven. Het onafgedane zal dan weder een jaar moeten rusten; dit is eene ramp, wij bekennen het, maar nog grooter ramp zoude het zijn, half werk te verrigten.

Weinig vooruitzigt hebben wij dus, in deze zitting zoovele gewigtige onderwerpen tot stand gebracht te zullen zien. Schutterij, armwezen, policiewet, strafwet, jacht en visscherij, wet op de geneeskunde, dit alles, vreezen wij, zal dit jaar, geheel of grotendeels dit jaar onder de *pia vota* blijven berusten. En hadden wij er maar geene behoefte aan!

KERKELIJK STAAT.

ROME 19 November. De maas, een enkel oogenblik voor mij, en schrijf u dus slechts eenige woorden. De graaf Bludoff heeft zijne geloofs-brieven aan den Paus overhandigd; deze diplomaat is hij den H. Stoel gepresenteerd om over de godsdienstige aangelegenheden te onderhandelen. Wij hebben thans niets anders meer te doen, dan met eerbied de uitkomst dezer onderhandelingen afwachten. Indien men geloof mag hechten aan een loopend gerucht, waarvan ik evenwel de echtheid niet kan waarborgen, zou de kardinaal Lambruschini door den Paus belast zijn, om met den russischen gevolmachtigde te onderhandelen. Men zegt dat de heer de Boutenief met leede oogen den mede-arbeider aanziet, welken het kabinet van St. Petersburg hem zendt, en ik heb alle reden te gelooven, dat dit wezenlijk zoo is. Ik ben overtuigd dat de belangen van zijn hof alleen hem doen denken dat hetzelfde eene verkeerde keus gedaan heeft. Wat er van zij, wij behouwen alle vertrouwen te stellen in den H. Stoel, die thans minder dan ooit geneegen is toe te geven in zaken, welke de waardigheid en de vrijheid van het catholijk geloof zouden in de waagschaal stellen. Doch laat ons wachten en bidden.

Gisteren, den 4 november, heeft de abdis van Minsk den H. Vader een tegenbezoek gebracht. De audientie is geheim geweest; al wist ik wat daarin voorgevallen is, zou het mij niet geoonlyfd zijn het u te melden. Alles wat ik zeggen kan is dat toen de abdis met haar volk het vertrek van den H. Vader verliet, deze haar, naar de italiaansche wijze, met de hand groette, en met een uitdrukking van goedheid en belangstelling zeide: *Addio Madre Makrina, addio!*

Twee honderd werklieden arbeiden sedert eenige dagen aan de toebereidselen van het *Possesso*, hetwelk zondag zal plaats hebben. Al de prelaten zullen het rijtuig van 'Z. H. begeleiden. De kardinaalen zullen, ingelijks in rijtuigen gezeten, volgen. Ik zal trachten u nog denzelfden avond te schrijven.

Ik zend u hierbij het programma der nationale maatschappij voor den aanleg van IJerbahnen. Het ontwerp, dat men tot heden het ontwerp-Conti genoemd heeft, is door het gouvernement goedgekeurd. Men moet nog slechts de fondsen vinden.

(Part. corr. van l'Unité)

Het *Journal des Debats* behelst reeds eenige bijzonderheden over de plegtigheden van het *Possesso*. Deze plegtigheid, welke oorsprong opkijmt tot de eerste tijden der wereldsche koningrijken van de Pausen over de stad Rome, en de Romeinen aan Rome oude stedelijke vrijheden herinnert, is eerder van eenen staatkundigen dan van eenen godsdienstigen aard. De H. Vader heeft op dien dag de hoop willen verwezenlijken, welke bij zijne komst op den pauselijken troon ontstaan was.

De *Diario di Roma* heeft de benoeming gemeld van drie commissien, bestaande uit prelaten

en leken. De eerste, waarvan de voornaamste registers en advokaten van het land deel uitmaken, heeft tot taak ontvangen de bevestiging der criminele en burgerlijke regtspleging. De twee anderen, waarin men romeinsch prijs en andere mannen, die door vermogen en verstand schitteren, opmerkt zullen zich bezig houden met de verbetering van het stelsel van stedelijk bestuur en de betingeling der landloopery, eene der grootste plagen van de meeste der Italiaansche Staten. Daarboven is in den voormiddag een dekreet betrekkelijk de spoorwegen aangeplakt.

Al die maatregelen zijn met eenparige vreugd door het volk vernomen; het begaf zich in menigte naar alle plaatsen, waar de pauselijke stoet moest voorbytrekken. Overal werd de H. Vader met het levendigst gejuich begroet. Met zijn gevolg aan de kerk van Lateranen, de oudste basiliek van Rome gekomen, heeft de Paus de sleutels der stad uit handen van den senator ontvangen; dit is het zinnebeeld der aanvaarding van de souvereiniteit. Daarna heeft de H. Vader zich vertoond aan de loge van St. Jan van Lateranen om zijnen zegen te geven aan het volk, hetwelk denzelfden met de grootste ingetrokkenheid en eene onbeschrijfelyke vervoering heeft ontvangen.

Ondercheidene tijdingen, welke door de stad verspreid werden, kwamen de vreugde nog verhoogen. Men zeide dat de Paus aan de stad Bologna magtiging verhoogen had om een burgerwacht op te rigten tot bescherming van rooverijen. Deze magtiging was reeds sedert lang door de burgerij dier stad aangevraagd; nog verzekerde men, dat de heer Marini, burgerlyke gouverneur van Rome, zich eene gestreng berisping had op den hals gehaald, door zonder gewigtige oorzaken, huiszoekingen bevolen te hebben.

ZWITSERLAND.

Het Vorort heeft aan de Staten van het edgenootschappelyk verbond eene circulaire gerigt, waarbij het aan dezelve kennis geeft dat het voorloopig gouvernement van Geneve, bij missive van den 7 dezer, meldt, dat de nieuwe groote Raad zich den 20. oktober heeft geconstitueerd en het dien Raad bekrachtigd heeft.

Alzoo heeft het Vorort zich met het voorloopig bestuur van Geneve in betrekking gesteld.

IERLAND.

De scheuring tuschen Oud en Jong Ierland heeft aanleiding gegeven tot eene derde partij, welke te Cork ontstaan is, en die, minder eischend dan de voorstanders der fysieke kracht, toegender is dan O'Connell en dus beide veroordeelen.

De nieuwe fractie laakt O'Connell over zijn gebrek aan toegankelijkheid en het Jonge Ierland wegens dezelfde niggeraaktheid.

In de meeting welke op maandag den 9 in Conceptionhall zou gehouden worden, moest O'Connell op de hem gedaane verwijtingen antwoorden.

In die meeting heeft de beryder gezegd, zijne verklaringen tot den volgenden maand

stelde. De meening was voorgesteld door den lord-mayor van Dublin en de getrouwe Thomas Steele was daar, om een bewijs te geven van zijne verknuchtheid aan O'Connell. De zitting heeft niets belangrijks afgeleverd. De warme verzoeken ten behoeve van de morele straf tegen de bezendingen in 't veld, welke de week 100,000 bedroegen, aan deze soort waren 27 p. st. gesonden door Mgr. Keating, bisschop van Feerns namens de geestelijkheid van zijn bisdom.

Uit de redevoering door O'Connell gehouden zou blijken dat het Jonge Ierland zich nog niet tot een geregeld associatie gevormd had, zoo als men gemeld heeft. Het schijnt dat, op verzoek van den heer O'Brien, het dagblad *the Nation* een gedeelte zijner kolommen zal openhouden voor de vaderlandslievende en letterkundige nitboezelingen van het Jonge Ierland.

Over den nood van Ierland sprekende, zeide O'Connell:

Met het innigst leedvezen moet ik melden, dat de heden uit het zuiden van Ierland ontvangene tijdingen allerbedroevendst zijn. Hongersnood, armoede en ziekte rigten er de ijsselijkste verwoestingen aan.

Daar uit volgt een geest van ongeregdheid, welke, zonder de pogingen der catholijke geestelijken, de noodlottigste gevolgen na zich zou slepen. Er heerscht echter in dezen ongelukkigen toestand, eene verblijdende omstandigheid: namelijk dat de catholijke en de protestantsche geestelijkheid hartelijk en ijverig samenwerken om den nood van het land te lenigen, dat de grondeigenaren zich welwillender jegens elkander betoonen en genegen verklaren het verschil van godsdienst en partij, hetwelk hen verdeelt, te vergeten.

Daarna heeft O'Connell het volk vermaand zich niet te verzetten tegen den vrijen omloop van levensmiddelen; de werkzaamheden der ambtenaren voor de openbare werken niet te belemmeren; maar geduldig te zijn en de wet te eerbiedigen.

O'Connell heeft voor twee maanden van de bijdragen welke hij genoot afgezien, uithoofde van den benarden toestand, waarin Ierland verkeert.

Men schrijft uit Dublin, van den 12: Het is waarschijnlijk dat de synode der catholijke bisschoppen uiteen zal gaan, zonder zich te hebben bezig gehouden met de *college bill*; wijl de brieven, welke die kerkvoogden uit Rome verwachten, en de denkwijze van den H. Vader over dit onderwerp behelzen moeten, nog niet ontvangen zijn.

De *Limerick-Chronicle* zegt dat sedert de bepalingen van de wet op de wapens opgehouden van kracht te zijn, de bewoners van het platteland, in de omstreken van Limerick aanzienlijke koopjes van wapens in die stad doen. Er gaat geen dag om, zonder dat eenige boeren geweren komen kopen.

Men leest in de *Cork-Examiner*. Een catholijk priester, wiens geloofwaardigheid boven alle twi- denking is, verzekert ons, dat in zijne gemeente, eene der minst geteisterde van het graafschap, bijna duizend personen eenen langzamen hongerdood sterven.

PORTUGAL.

LISSABON 6 november. Het expeditie leger, meer dan 4000 man van allerlei wapens sterk, met drie batterijen, is gisteren uit Lissabon getrokken om naar Coimbra en Oporto op te rukken, onder de bevelen van den ouden en dapperen maarschalk Saldanha, die door de Koningin uithoofde van zijne schitterende diensten, met den titel van hertog vereerd is. De koning en de koningin hebben de troepen, voor haar vertrek in oogenschouw genomen en Saldanha heeft tot dezelve eene roerende aanspraak gericht. De troepen der opstandelingen zijn nader dan 10 mijlen tot de stad gekomen; het nader de omwentelingsgezinden is steeds te Coimbra onder het bevel van Das Antas met de overige

troepen en meesters der septenbristen en der oppositie. Het koninklijk leger was met den besten geest beïnd.

De gewelddadigheden, te Oporto tegen een engelsch indaan en tegen de consuls van Parijs en Londen pleegde, zonde van, naas me geloofde, een vreedde interventie ten gevege kunnen hebben. De toestand dier stad is steeds allerbedroevend; buiten de blokkade; binnen de regering-loosheid, en de zaken in stilstand, ziedaar in weinige woorden wat Oporto thans is.

Eene telegrafische depeche van den burggraaf Setube, die een korps opstandelingen te Viana verslagen heeft, meldt dat de oproerlingen die Evora bezet houden, geweigerd hebben te gehoorzamen aan de sommatien, welke hij hun gedaan heeft en dat hij heden een aanvang zou maken met het bombardement dier plaats. Hij voegt er bij dat 200 man van het bataillon van Bija zich vrijwillig onder zijne velen geschaard hebben. Te Estrimoz, Campo-Major en op andere punten van Alentejo worden bataillons vrijwilligers opgericht. Het land in de omstreken van Santarem wordt bezet gehouden door guerillas, doch men hoopt dat de tegenwoordigheid der koninklijke troepen reeds voldoende zal zijn, om dezelve uit een te drijven.

Het gouvernement heeft eene leening aangegaan van 500,000 p. st.

Eene spaansche stoomboot, van Vigo te Lissabon komende, heeft voor de spaansche legatie instructien medegebragt, welke naar men zegt eene aanbieding van interventie door het spaansch gouvernement behelzen. Indien de tyding van het aangaan der bovengemelde leening zich bevestigt, zal zij eenigen grond geven aan het gerucht, dat Frankrijk niet vreemd was aan den laatsen *Coup-d'état*.

8 november. Saldanha is tot hertog verheven en heeft den titel bekomen van onderkoning der noordelijke gewesten. Santarem is door de troepen der koningin ontruimd en onmiddellijk door die der opstandelingen bezet. De schorsching der grondwettige waarborgen is voor eene maand verlengd. Al de boeren, die gewapend aangehouden worden, moeten gefusilleerd worden. Een brief, in den *Diario* medegedeeld zegt dat 200,000 stuks wapens zich in handen van het volk bevinden; de wederstand zal geducht wezen. Een aantal aanzienlijke personen hebben zich bij de opstandelingen gevoegd; in bijna al de steden van het rijk zijn janta's opgericht. Evora moest den 7 beschoten worden. Men meldt dat de zaak der koningin tot het uiterste gekomen is, en dat hare troepen op verscheidene punten verslagen waren. Het gansche land is onder de wapens voor de zaak, waarvan Das Antas het hoofd is.

FRANKRIJK.

PARIS 15 november. Het gerucht verspreidt zich dat de hertog en de hertogin van Bordeaux nitgenoodigd zijn, om eenigen tijd aan het hof van Weenen te komen doorbrengen.

De legitimisten van de voorstad St. Germain maken zich gereed tot eene reis naar Frohadorff, om den hertog van Bordeaux over zijn huwelijk te gaan gelukwenschen.

Eergisteren is er groote receptie geweest bij lord Normanby. Men werd slechts op uitnoodigingskaarten toegelaten, en alle genoodigden hebben de afwezigheid kunnen bemerken van den spaanschen ambassadeur, zijne secretarissen en *attachés*.

De maarschalk Bugeaud is den 15 te Algiers aangekomen.

Men zegt dat het earlistisch opperhoofd Triantany door spaansche grensijagers gevat en dadelijk gefusilleerd is.

Mgr. de bisschop van Sida (Syrie) heeft aan eenen maronieten priester, die zich thans te Parijs bevindt eenen brief geschreven, waarin hij den droevigen toestand van de christenen, van den

Libanen blootlegt en een krachtadig beroep op de edelmoedigheid van Frankrijk doet.

De daadzaken door Mgr. van Sida aangehaald zijn niet nieuw en bekend, doch het schijnt dat te kennen bij de bevrediging niet het veld zijn. Wij moeten eenige bijzonderheden met alien brieven mededeelen.

Alles wat niet door het vuur vernield werd is de prooi dier barbaren (de Drusen) geworden. Wie zal kunnen opgeven wat zij ons ontroofd hebben aan koper, zilver, kandellabers, bedden, kleederen, priesterlijk gewaad, kelken enz. enz. Voeg hierbij de voertuigen, paarden, wuilezels, kameelen, lastdieren, ossen, schapen en geiten. Daarenboven hebben zij de overeenkomsten onzer wijngaarden, hoven en akkers geroofd; de registers van alle kerken, huizen en scholen weggehaald in alle dorpen en plaatsen, gemeenschappelijk door die vreedde vijanden bewoond. De maronieten hebben thans geen roerend nog onroerend goed meer; hunne meubels zijn geplunderd of verbrand; de eigendomsbewijzen der onroerende goederen zijn met geweld uit de handen der eigenaars gerukt. En wat meer is, zij voeren de ellende hunner slingtoffers ten toppunt, door vijf jaren schatting te eischen. Zij beschouwen voorzeker de Maronieten als slaven, welke zij door kracht van wapens veroverd hebben.

Het is niet mogelijk zich een denkbeeld te vormen van de verliezen welke wij geleden hebben, toen onze vijanden ons ten tweede male kwamen verwoesten. Van toen af was alle veiligheid verbannen; want behalve de vordering der vijf jaren schatting, zijn wij geheel afhankelijk geworden van die wrede vijanden, die ons van onze gederen beroofd hebben. Ten tweeden male hebben zij de gebouwen van den bisschoppelijken zetel, en de school, welke wij te zamen weder opgebouwd hadden verbrand. Op nieuw hebben zij alles geplunderd wat ons toebehoorde; de waarde der onderscheidene goederen welke zij ons ontnamen hebben, kan veilig op 150,000 turksebeplasters geschat worden, zonder te rekenen de kelken, voor de bisschoppelijke waardigheid bestemd, de myter en den staf, de priesterlijke kleederen, de gewijde vaten, de eigendomsbewijzen der school en hare inkomsten, die van al de kerken van het bisdom, welke in de schatkamer van den bisschoppelijken zetel bewaard werden en zelfs den grooten ring, welchen wij bij de plegtige missen gebruikten. En wie draagt thans dien gewijden ring? De druse El-Sheikh-Said-Djanbatoe, onze nieuwe gouverneur.

Alles wat ons en aan de school ontnomen werd is thans in het bezit van twee Drusen. Wij bevinden ons in het midden onzer vijanden, niet meer bezittende, dan de kleederen, welke wij aan het lijf hebben. Gods naam zij geprezen!

De markies de Larochejaquelein heeft aan den minister van binnenlandsche zaken een voorstel gedaan ten einde de slagtoffers der overtuoming in onderscheidene departementen te helpen komen, door middel eener groote lotery met een kapitaal van 12 miljoen francs, te vormen door actien van een franco ieder. Deze lotery zou twee miljoen winnende loten hebben.

NEDERLAND.

HERTOGENBOSCH den 18 November

Gisteren avond ontdekte men aan den hemel, dat er aan den Maaskant een hevige brand woedde. Heden ochtend vernemen wij, dat *Driel* het laatste dezer ramp is geweest; maar van nadere bijzonderheden zijn wij nog verstoken.

Men verneemt, dat al de veroordeelden ter zake van de ongeregdigheden, die te Delft hebben plaats gehad, hebben afgezien van het beroep in cassatie, hetwelk sommigen hanner hadden doen

antekenen en allen vertoeken om gratie hebben
gediend.

— In de aanstaande week zal door den Hoogen
Raad, naar men verzekert, eene algemeene verga-
tering worden gehouden, waarin onder anderen zal
worden geraadpleegd over het uit te brengen ad-
vies op de verzoeken om gratie, door de vijf per-
sonen ingesteld, die door het provinciaal hof in
Zuid Holland, bij arrest van 30 mei jl., ter zake
van diefstal bij nacht met alle verzwarende om-
standigheden, te Ridderkerk gepleegd, zijn veroor-
deeld tot de straffe des doods.

— Te Nijmegen wil men dezer dagen eene uit-
muntende schilderij van den beroemden P. Potter
ontdekt hebben, welke als schoorsteenstuk in zeker
huis aldaar diende. Dit stuk is blijkens het onder-
schrift, in 1647 geschilderd en stelt een stier voor,
die door drie honden wordt aangevallen.

— Naar men verneemt is door het prov. bestuur
van Noord Holland aan de medische faculteit der Leid-
sche hoogeschool aanvraag gedaan om assistentie van
beoefenaars der geneeskunde bij de menigvuldige
ziektegevallen, die zich in genoemde provincie
voordoen. Verscheidene dezer medici moeten zich
reeds bereid hebben verklaard, om derwaarts te
gaan en tot heil de lijdende menschheid hunne
pogingen aan te wenden.

— Van den Helder schrijft men den 13 dezer
aan de *Utréchtsche Courant*:

„Land's korvet *Argo* ligt gereed, om in deze
maand naar Oost-Indië te vertrekken. Zijn wij wel
ouderdijft dan zal op die korvet eene proef wor-
den genomen, om de helft van het gewone rant-
soen jenever te verstrekken, en voor het andere
ingehouden wordende half rantsoen van dien drank
zal de ekwipage koffij en suiker bekomen. Wij
wenschen, dat de uitkomst van die proef de ver-
wachting moge overtreffen. Naar men verneemt,
zal gemeld korvet den 18 dezer van het
Batavia vertrekken, onder bevel van den kapitein
ter zee C. van der Hart.

« Tegen den 20 zal aan den Helder zeilwaer liggen
het schip J. A. Jesurum, kapitein H. F. Vinall,
bestemd naar Curaçao. Er is dus voor het publiek
gelegenheid om brieven over het postkantoor van
den Helder te Rijnland verzenden. »

LEEUWARDEN, 14 november. Met het einde der
maand Aug. 11. is reeds in deze provincie, vooral
langs de zeekusten, eene ziekte ontstaan, welke
zich hier en daar vrij algemeen heeft verspreid en
alsnog in meerdere of mindere mate voortduurt.

Tevens heerscht op vele plaatsen de kinkhoest,
ofschoon deze voor zich zelf niet voor bosaardig
wordt gehouden, is opgemerkt dat deze beide ou-
derdommen waarschijnlijk de reden zijn, dat zoo
vele kinderen slagoffers worden der heerschende
ziekte, welke vrij algemeen voor de gewone gal-
kourts wordt gehouden, die in Vriesland vroeger
meermalen heerschte en als het ware inheemsch
was, doch sedert de noodlottige epidemie van de
jaren 1826 en 1827 zeldzamer voorkwam.

De halve kinderen, rukken deze kourtsen onder
eene heesgen aanval, menig bejaarde weg, en het
is te vreesen, dat door de herhaalde instoringen,
waaraan de veld zeer verzwakte herstelden dan
onderhevig zijn, deze epidemie met den naderenden
winter niet geheel zal ophouden. (P. F. C.)

ARNHEM 16 nov. Nadat het Openbaar Ministe-
rie de beschuldiging van poging tot moord tegen
den Groenlooschen koopman G. Gekens, in het
brede ontspand en op de meest krachtvolle wijze
vergehouden had, heeft hetzelfde tegen den he-
schuldigde op heden de straf des doods gesicht,
waarna de verdediger van den beklagde het woord
bekomen en daarbij deszelfs onschuld beweerde, en
op zijne vrijpraak aangedrongen heeft. Het
zou in deze zaak aanstaanden donderdag des
voldags ten ½ twee ure uitspraak doen.

HAARLEM, 16 november. Sedert eenigen tijd
is binnen deze stad opgericht eene handboog-schut-
ters-vereeninging, onder den naam van *Sagittarius*,
welke onder hare leden telt: de heeren staatsraad
gouverneur, de leden en griffier der gedeputeerde
staten, leden van het bestuur en den kommandant
der stad. Het aantal der werkende leden neemt
dagelijks toe. (H. Ct.)

LATERE BERIGTEN.

Uit Rome schrijft men dat door de aanhoudende
stortregens de Tiber buiten hare oevers is gegaan;
het lage gedeelte van Rome, vooral aan de zijde
van het Pantheon, is overstroomd.

Van de poolsche grenzen schrijft men dat de
drie beschermende mogendheden bepaaldelijk be-
slist hebben, dat aan de onafhankelijkheid van de
republiek Krakau een einde zal gemaakt worden
en dat die kleine staat aan Oostenrijk, waartoe het
voor 1809 behoorde, zal worden ingelijfd.

Het Pruisisch gouvernement heeft den heer de
Boyen, zoon van den minister van oorlog naar
Zwitserland gezonden, met last om aan hetzelfde
een nauwkeurig verslag te geven van hetgeen in
dat land omgaat. Deze jonge diplomaat is daar-
enboven nog voorzien van algeheele volmagt in
geval van buitengewone gebeurtenissen.

De *Morning Post* spreekt namens den prins Lo-
dewijk Napoleon, het plan van een huwelijk met
miss Burdett Coutts tegen.

De heden ontvangen tijdingen uit Portugal zijn
nieteenlopend. Uit eenen brief van den 4 blijkt
het dat de graaf Das Antas met al zijne magt op
twee uren afstands van Lissabon was; men zeide
dat hij, alvorens de troepen van het gouverne-
ment aan te vallen, eenen lasten brief aan de
koningin zou schrijven, met mededeeling van zijn
ultimatum. De junta van Oporto ontmoette geene
binderpartij en ging steeds voort met het lieten van
troepen.

De Madridsche *Clamor Publico* bewaert daaren-
tegen uit goede bronnen vernomen te hebben, dat
Das Antas den 5 aan het hoofd zijner troepen Lis-
sabon binnengerukt is, zich van de stad heeft
meester gemaakt en de geheele bezetting zich on-
der zijne bevelen geschaard heeft. Men zegt zelfs
dat de koningin in allerijl Lissabon heeft verlaten
en zich niet veilig achtte dan toen zij het engelsch
schip *Hibernia* bereikt had.

Andere correspondenten zeggen weder dat de
zaak der koningin in eenen goeden toestand ver-
keert en zij zegeren zal in den strijd, welke
zij te doorstaan heeft.

De hertog van Bordeaux heeft betrefve de reeds
vermelde 20,000 fr. nog 40,000 fr. gezonden tot
oprigting van werkplaatsen.

De kamer der Representanten van België heeft
den 16 een begin gemaakt met de beraadslagingen
over het adres van antwoord. Nadat eenige redenaars
het woord gevoerd hadden, zijn dezelve tot den
volgenden dag gecontinueerd.

Ingezonden Stukken.

— Op vrijdag den 13 dezer des morgens circa 9
ure, ontstond er brand in de fabriek van de Staat,
circa 10 min. van de kom der gemeente Groep gelegen,
de welke zoo hevig toenam dat het geheele gebouw,
woon- en fabriekhuis, met stro gedekt in laaije
vlam stond. Echter door de juffers waren er reeds 3
brandspuiten uit deze gemeente bij den brand
aanwezig. Aan het woon- en fabriekhuis onder een
dak gelegen, was aan geen blusschen meer te denken
maar het nevenstaande verwhuis, stal en schuur,
circa 4 ellen zuidwaards van het woon en fabriek-
huis gelegen, hetgeen pas was opgebouwd, is door
de moedige inspanning en goed beleid der brand-
meters en spuitgasten behouden gebleven. Door
de moedige ingezetenen ieder om het meeste, (zonder
onderscheid van kunne) is nog gered wat waar-
aenigzins te redden was; met levensgevaar heb-
ben ze uit het woon- en fabriekhuis, meer dan
voor f3000 gered, aan wol, gascus, laken en

andere stoffen; niet genoeg kan men den ijver en
de vaardigheid van de ingezetenen der gemeente
roemen die bij deze gelegenheid wederom een blijk
gegeven hebben, van hunnen moed en onverschrok-
kenheid wanneer het dergelijke rampen geldt.

Mede betuigen wij onzen welmeenenden dank aan
mevrouw douariere baronesse Tuijl van Seroos-
kerken, te Heeze, die uit eigen beweging hare
brandspuit herwaarts met eenige onderhebbende
dienstboden heeft afgezonden; ook kan men niet
te veel lof toezwaaijen aan de marechanssée ges-
te Heeze, die al zeer spoedig alsmede die van Eindhov-
ven bij den brand aankwamen en het hunne hebben
bijgebracht om de goede orde te handhaven met de
politie van Geldrop. De orde is dan ook geenszins
gestoord geworden. De gebouwen, fabriekgereed-
schappen wol-manufacturen, mobilair enz. waren
voor brandschade verzekerd. De schade door dezen
brand veroorzaakt is aanzienlijk, en het ziet er
voor het groote aantal werklieden, die in deze fa-
briek arbeidden, treurig uit tegen den aanstaand-
den dorren winter. De oorzaak van den brand is
onbekend.

Mengelwerk.

De *Arnhemse Courant* heeft een merkwaardig
artikel over de uitzetting van Mgr. Grooff geleverd.
Wij mogen niet nalaten onze lezers met hetzelfde
bekend te maken.

DE GODSDIENST IN INDIE SLECHTS GEDULD.

Het kon niet missen of de geweldadige uitzet-
ting van den bisschop Grooff moest bij gelegen-
heid van de behandeling der wet op het latig
slot, ter sprake komen. Men zou nu die gewig-
tige redenen verneemen, welke hier eene tussehen-
komst van het bestuur in zuiver kerkelijke zaken
konden wettigen. De heer Baud zou die inlich-
tingen, welke reeds ook na het uitvoerige uit-
bannings-decreet noodig oordeelden, mededeelen,
ten einde te doen zien, dat de gouverneur-gene-
raal binnen de wettige uitoefening van zijn regt
gebleven was. Het scheen een reuzenwerk, maar
de behouders twijfelden niet, of hun autokratische
minister, die alleen over grooter magt te beschik-
ken heeft dan de overige ministers gezamenlijk,
zou zich met glans uit dien moeilijken pas weten
te redden. Het is met dien glans in 's ministers
zeer euriouse redevoering ongelukkig afgelopen.

Het schijnt, dat de minister zoo weinig ver-
trouwen heeft op den ijver of den moed der Ka-
mer, wanneer een minister in het spel is, dat
hij zich over de interpellatie der heeren van Golt-
stein en Storm verwonderde. Hij had gewenscht,
dat de uitzetting van den kerkvoogd in de Ka-
mer niet ware behandeld. Waarom hij dit ge-
wenscht had, blijkt duidelijk: dewijl hij geene
verdediging voor het gedrag van den heer Rochus-
sen wist te geven. Men leze nauwkeurig alles,
wat de minister omtrent dit punt gezegd heeft,
en men zal zien, dat de minister, in plaats van
over den heer Grooff en zijne gedragingen op Java
te handelen, over de Mahomedanen, welke in deze
zaak geheel buiten het spel waren, is gaan
spreken.

De beide heeren, welke hem verantwoording
vroegen van de onregmatige tussehenkomst der
Indische regering in zuiver kerkelijke zaken, moe-
ten gedacht hebben, dat de minister doof was,
en daardoor hunne woorden niet goed verstaan
had. Wanneer de minister de beschuldiging van
zich af wilde werpen, dat in de Koloniën geene
vrijheid van godsdienst bestaat maar dwingelandij
— en dwingelandij in godsdienstige zaken is niet
enkel de onverstandigste maar de afschuwelijkste
van allen — zoo had hij behooren aan te tonnen,
dat de bisschop buiten den kring zijner geestelijke

bevoegdheid getreden was; dat het hier eene staatkundige handeling, geene zaak van enkel kerkelijke tucht, betrof. Wij spreken hier natuurlijk enkel van den maatregel, betreffende de gesuspendeerde priesters; want ook dan, wanneer de heer Grooff ongelijk had gehad, ware dit geene reden om gebruik te maken van het buitensporig, onverdedigbaar middel van uitzetting.

Niemand zal — en wij zeker het laatst van allen — het wraken, wanneer de gouverneur-generaal elke magt binnen haren wettigen kring tracht te houden; maar van hetgeen hij van anderen vordert behoort hij zelf het voorbeeld te geven. Nu de minister in zijne verdediging de mogelijkheid niet ingezien heeft, om de minste schuld op den bisschop te werpen, blijkt het zonneklaar, dat er voor het willekeurig gedrag van den gouverneur-generaal Rochussen geene verschuiving, hoegenaamd, is.

Het enig argument waardoor de heer Band het gebeurde heeft trachten te bewimpelen, was de onverdraagzaamheid der Mahomedaansche bevolking. Maar wat heeft de zaak van den heer Grooff met de onverdraagzaamheid der mahomedanen te maken? Hij heeft niets gedaan om die aan te vuren of op te wekken. Zijne handeling betrof zijne eigene geestelijken; jegens hen oefende hij de magt, welke hem de betrekking gaf, in welke hij door het indisch gouvernement erkend was en ook volgens de bevelen uit het moederland erkend moest worden. Meent de minister, dat de autokratie in de koloniën zich niet enkel tot het staatkundige behoort te beperken, maar ook het geweten dwang handelen, in zuiver kerkelijke zaken, binnen den schoot der gemeente voorvallende, zich mengen mag. — Zoo had hij den kerkvoogd niet moeten toelaten; hem toelatlende, gaf men hem de bevoegdheid om zijn ambt zoo te vervullen als hem noodig voorkwam.

Maar het blijkt duidelijk uit des ministers rede: het Koloniaal bestuur is niet te vreden, eene tegenwoordigheid, die hare regten niet te verdedigen weet en zich flauwhartig aan *faits accomplis* hecht, maar aan onwettige handelingen paal noch perk durft stellen, van de wetgeving der Koloniën te hebben uitgesloten; ten einde alleen slaafschen zij te ontmoeten, moet de persoonlijke vrijheid van de luim afhangen van den Indischen Satraap; dit zelfs is nog niet genoeg; ook godsdienstige vrijheid, voor welke de voorouders der tegenwoordige Indische Satrapen goed en bloed veil hadden, is daar een woord zonder betekenis.

De redevoering van den minister is een tastbaar bewijs der waarheid van hetgeen wij kort na de uitzetting van den bisschop Grooff schreven; zijne uitzetting en de haar ten gronde liggende oorzaak is geene handeling, welke alleen de nederlandsche katholieken betreft, — zij gaat in geene mindere mate de protestanten aan. Wat geene gebeurd is, kan morgen dezen gebeuren. De minister van koloniën zelf heeft het uitdrukkelijk verklaard: de godsdienst wordt daar slechts geduld; alle godsdienstleeraren staan onder het loezigt der regering; de gouverneur-generaal is het, welke hun voorschrijven mag wat zij leeren en hoe zij hunne bediening uitoefenen moeten. Voor de godsdienstige gezindheden bestaat daar geen *regt*; alles is geene *gunst*, afhankelijk van de luim des autokraats, die er den scepter zwaait. «Zonder godsdienst geen hechte maatschappelijke band», luidde vroeger het voorschrift. In nederlandsche gewesten hebben nederlandsche bewindsmannen het nu zoo ver gebracht, dat zij er de godsdienst slechts *dulden*; en wanneer het morgen aan den dag den gouverneur-generaal gelust, om zonder eenige aanleiding, hoegenaamd, alle godsdienstleeraren, van welke gezindheid ook, weg te zenden en te verklaren, dat godsverering in Indië eene verboden zaak wezen zal, het zal hem vrijstaan. Dit is de autokratie tot een uiterste gedragen, hetwelk de stoutste verbeelding te hoven gaat. En

intusschen; de minister is zoo verblind, dat hij nog later verklaard heeft zijne portefeuille te zullen laten varen, zoodra die beginsels ophielden van kracht te zijn.

Wij begrijpen zeer goed, dat al te groote ijver voor het bekeerings-werk, eenen verkeerden indruk zou maken, het fanatisme der mahomedaansche bevolking tegen ons in het hartas zou jagen; ook beteekent gedwongen conversiën luttel. Dit is, echter, geene reden, waarom niet elke gezindheid, zoolang zij zich niet met geweld aan anderen zoekt op te dringen, zich geene magt in het staatsbestuur aanmatigt of de openbare rust verstoort, in haar inwendig beheer de noodige vrijheid zou mogen genieten. Men vreest aanstoot te geven aan de mahomedanen; men schaamt zich voor dezen zijner godsdienst, en intusschen, had men in menige reis in het oosten, door mannen van bekwaamheid en doorzigt gedaan, kunnen lezen, dat het juist de onverschilligheid der europeanen voor hunne godsdienst is, welke hen in miuachting brengt bij de oosterlingen, terwijl het tegendeel, zoo lang men de vrijheid van dezen niet aan banden legt, op hen den gunstigsten indruk maakt.

In plaats van de godsdienst slechts te *dulden*, leer- en eerdienst in slaafsche afhankelijkheid van de luim des gouverneurs-generaal te houden, ware het de pligt van ons bestuur, te toonen, dat de woorden «vrijheid van godsdienst en geweten» in nederlandsche ooren hunne ware beteekenis hebben. Na deze verklaring van den minister is het geen wonder, dat honderden onzer landgenooten Noord-Amerika boven een land verkiezen, hetwelk onder het ijeren dwangjuk zucht eener autokratie, voor welke niets heilig is.

De oplossing, welke men tot hertoe aan de zaak van den heer Grooff gaf, was volkomen hare slechtheid waardig. Men zette de priesters, welke de bisschop gesuspendeerd had, af; dit bewees, men het regtmattige der handeling van den heer Grooff erkende. Maar ten einde ook aan de drijvers der andere partij genegen te geven, doet men moeite, zijn terugkeeren Batavia te beletten. Een fiksch en curdaat gouvernement zou niet geschied hebben, de onwettige daad van den heer Rochussen af te keuren en den onschuldigen mishandelde en beleedigde heer Grooff in zijne betrekking te herstellen; een zwak en weifelend gouvernement zoekt een avoort te treffen en wil aan geene der beide partijen gelijk of ongelijk geven. Het is rampzalig, in een land te leven, waar men in verhoedening van beginsels politieke bekwaamheid ziet; maar vooral rampzalig het land, waar het bestuur niet dan schipperende en schagcherende zijne zaken weet staande te houden.

Advertentien.

Getrouwd: **S. P. PASTGORS** met **J. F. H. P. HERMANS**.
Geve 11. Nov. 1846.

ASSURANTIE-MAATSCHAPPIJ

BRANDSCHADE.

aan lozen, groot kapitaal groot

10,000.

goedgekeurde *Verzekering Bedrijven van 26 Mei 1845, N. 100* van 2 April 1846 N. 101.
de Heeren:
Mr. L. A. J. W. Baron SLOET, Lid der Provinciale Staten van Gelderland en Wethouder der Stad Zutphen.
Mr. A. J. Baron VAN ITTERSUM, Lid der Provinciale Staten van Gelderland en Notaris te Zutphen.
Mr. J. F. VAN HASSELT, Lid der Provinciale Staten van Gelderland en Kantoregister te Apeldoorn.

A. G. WIJERS, Koopman en Lid van den Stedelijken Raad der Stad Zutphen, en

G. J. VERBURGT, te Zutphen.
DIRECTEURS

G. J. DERCKSEN en Ch. M. HENNY te Zutphen.

Deze Maatschappij verzekert tegen schade veroorzaakt door brand of de gevolgen van dien aan alle *aanroerende of roerende Goederen*, tegen betaling van eene zeer *billijke* waas, Premie zonder inleg.

Ter verkrijging van verdere informatie, verzoecken men zich bij de Heeren Agenten voor Noord-Brabant.

A. C. DE KONING te 's Hertogenbosch en J. H. MENSE te Breda.

of bij hunne Correspondenten in de overige Steden en voornaamste Dorpen der Provincie.

Bij de Gebroeders VERHOEVEN, Boekhand-laren te 's Hertogenbosch, ligt ter perse en zal in den loop van December afgeveerd verkrijgbaar zijn:

KERKELIJK NEDERLAND.

van de Gebroeders VERHOEVEN, Boekhand-laren te 's Hertogenbosch, ligt ter perse en zal in den loop van December afgeveerd verkrijgbaar zijn:

KATHOLIEKEN

bijsaengebragt door **J. J. BURGMEIJER**, Pastoor te Warmond.

Hetzelve zal bevatten, behalve de opgave van het personeel der Kardinalen, die van alle dienstdoende Geestelijken in het Koninkrijk der Nederlanden, de Stichtingsjaren der Stichten van de Hollandsche Zending en andere Statistische bijzonderheden, een overzicht der Seminariën van de Hollandsche Zending met een afbeeldsel van het in aanbouw zijnde Seminarie te Poorthout en verdere bijdragen betreffende de Nederlandsche Kerkelijke Geschiedenis, een zeer uitvoerig, met eenen portret van Z. H. Pius IX.

Warenmarkt

van 's HERTOGENBOSCH
Maandag en Dinsdag 16 en 17 Nov.
ROGGE 1 9,35, 2 9,65, 3 10,00
BOEKWET 1,60, 2 1,50, 3 1,80
HAVER 3,25 3,50 a 3,85
AMSTERDAM, 16 November

Tarwe met eenigen handel aan cons. In entr. 126 p. Lubek. (346) p. b. 124, 126 p. b. Poola. 1335, 1335, 127 p. dito 128 p. b. 360, 365; 123 p. roodh. dito 1326, Rogge ruim prijst., andere soorten als voren. In entr. 110 p. b. 271, 272 n. kwak; 110 p. Deens 1255, Jacons. 181, 112, 120 p. Pruis. 1265, 268, 271 n. Garst in een doen met weinig handel; 115 p. p. Deens 1190 in entr.; 112 p. p. dito 1482 n. cons.
Boekweit nagenoeg in dezelfde stemming, echter met weinig omgang; 121 p. Vries. 1225, 120 p. Amers. 1277.

Beurs van Amsterdam
Maandag 16. November den 4. v. v. v. v. v.
/w. S. 2; p. Ct. 58; 3; 2. Dito 3 p. Ct. 70; 2; 11. B. 8 p. Ct. 70; 2; 11. Dito Certific. 4 p. Ct. 91; 2; 11. Am. Synd. 3 p. Ct. 87; 2; 11. Handelsb. 172; 171; 2. Ardenne 85; 2; 11. Dito 510 p. Ct. 21; 11. Spanje Buitend. 3 p. Ct. 32; 2; 11. Dito 394; 2; 11. Dito 4 p. Ct. 38; 2; 11. Oude Russen 10; 2; 11. Dito 4 p. Ct. 8; 2; 11. Dito Siegen en Co. 87; 2; 11. Meek. 100; 2; 11. Nov. 20. 1915.

OPGAVEN van de Heeren der Ridders, van 's Hertogenbosch, waargenomen des Morgens ten 8 ure.

Dag	MAAS TOE G. A. V. D.		DEEZE TOE B. O. S. C. H.	
	BOVEN	ONDER	BOVEN	ONDER
16	5	54	0	5
17	5	52	1	95
18	1	53	1	89

De O. te 's Bosch, is 4 el 11 duim boven AP.
In Drukkerij van D. A. A. De KOCK te 's Bosch.